

SEMINARI AJALOOST

Kui läheneda Rakverele raudteel Vaeküla poolt või vaadata Vallimäe nõlvalt, paelub silma linna kaguserval rahulik, endasse süvenenud hoonetegrupp. Seal asub nüüd meie vabariigi esimene internaatkool. Vanemad linnaelanikud nimetavad maju metsa ääres «seminariks». Ka Mitsurini tänavat, mis suundub linnasüdamest otsejoones internaatkooli peahoone ette, nimetatakse «Seminari tänavaks». Vähesed nooremast põlvkonnast teavad aga midagi lähemat seminarist ja ta nime saamisloost.

ONNELIK AASTA

Aasta 1912 oli tolleaegsetele linnaasjadele õnnelik. Rakvere linnavalitsus sai tsaarivõimudelt loa kroonugümnaasiumi asutamiseks ja osalt võib-olla juhuse tõttu sattus Rakverre ka kooliõpetajaid ettevalmistav õppeasutus. Tõsi küll, kooliõpetajaid valmistas ette Rakvere linnakool juba alates 1903. aastast, kuid tingituna tsaarivalitsuse püüdest luua Baltimaadele oma võimu kindlustamise vahend, rajati siia õpetajaid ettevalmistav kinnist tüüpi õppeasutus — õpetajate seminar. Uue kooli ukсед pidid olema avatud ainult tulijatele Sise-Venemaa kaugetest kubermangudest. Vastu võeti ainult meesõpilasi. Nad õppisid siin täiesti kroonu kulul, said korraliku vormiriietuse, prii korteri

internaadis, toidu ja kõik õppevahendid. Tasuks selle eest pidid nad neli aastat teenima õpetajana samas õpperingkonnas, kus asus seminar.

KAS NARVA VOI RAKVERRE

Esialgsete kavatsuste kohaselt pidi seminari asupaigaks saama Narva Joaorg, see on piirkond Hermannil kindluse ja raudteejaama vahelises orus Narva jõe kaldal. Kõik ettevalmistused sinna kooli asutamiseks olid tehtud Kooli nimetuseks oli võetud «Joahimsialiskaja ütšitelkaja seminarija» (Joaoru õpetajate seminar). Selle nimetusega olid varustatud veel 1913. aastal Rakveres seminari sisseastujaile väljaantud vormikuu rihmapandlad, mütsimärgid ja kõik raamatukogust laenutatavad raamatud.

Selleks et seminar asutati vastu esialgseid kavatsusi Rakverre, avaldas otsustavat mõju Rakvere linnavalitsuse soodne krundi pakumine seminari hoonete, õuede, parkide, aia ja katsepõldude jaoks. Linnavalitsus andis avara krundi väljaspool linna täiesti tasuta. Ainukeseks tingimuseks oleval olnud, et vähemalt mõned kohad seminaris reserveeritaks kohalikest rahvustest õpilastele. Mõnede rahvustest õpilaste mälestuste järgi pidi seminari maa-ala olema paari-kolme kilme hektari suurune ja ulatuma linna läbiva oja allikatest kuni Rā-

gavere teeni. Lähenev Esimene maailmasõda hirmutas peremehi, võeti kasutusele ainult umbes 7—8 hektarit.

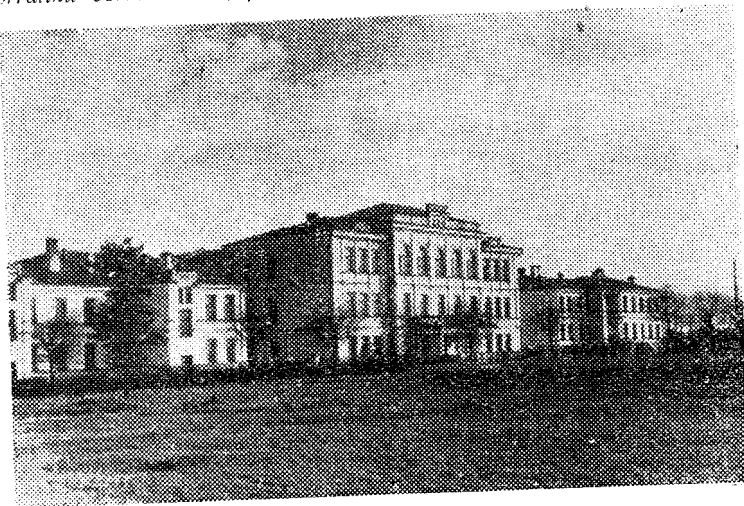
EESKIJULIKUM KOOLIHOONE BALTIMAADEL

Seminar alustas tööd Rakveres 1912. aasta sügisel Tartu tn. 2 (praegu Autotranspordibaasi nr. 2 valduses) olevas tänavaäärses kahekorruselises puumajas I klassiga (30 õpilasega). Samal ajal hakati linna metsa ääres paksus lepikus rajama kolmekorruselise koolimaja alusmüüre. Keskmise korpus, peahoone, sisaldas õppe-, ameti- ja internaadiruumid. Linna poolt vaadatuna parempoolne korpus ehitati õpetajate elumajaks, maja keldrikorrusel olid saun ja pesukoda. Peahoonest vasakpoolse korpuse alumine korrus oli tervenisti ette nähtud direktori korteriks, teine korrus ambulantsiks ja muudeks abiruumideks.

Läheneva sõjaohu sunnil kärbiti ka hoonetegrupi väljaehitamise esialgset projekti. Uhe endise joonistusõpetaja, seminari õppejõu mälestuse järgi, kes töötas selles asutuses hiljem, oleval kõrgemas koolis, kus ta õppis umbes nel aastail, nõidenud professor uuema ja moodsama koolihoone projekti näidatena ehitatava Rakvere seminari hoonete projekti. Selle kohaselt pidi maja kolme korpust ühendama linnapoolsel esiküljel sammaskäik. Nii oleks esikülj jätnud palju suurepärasema mulje. Ehitusstiil pidi meenutama Gatšina sõjakooli oma. Internaadid ja sauna osa pidi olema ühendatud tagaküljel varjatud maa-aluse tunneliga. Krediidi kärpimisega muudeti projekti odavamaks ja lihtsamaks. Jäeti ära, mis võimalik. Isegi betoonlagede asemele ehitati puulaed jne. Vaatamata kärpimistele sai koolihoone oma aja kohta küllaltki moodne. Siin olid kolm keskküttesüsteemi: auruküte võimla jaoks, veeküte peahoonele ja viimasele lisaks ehitati veel soojaõhuküte, mis juhtis alt, keldriruumist läbi süüdiide kurnatud ja parajal määral niisutatud õhu lõõride kaudu ruumidesse, et vältida klassides lüüset külvust. Sooja õhuga reguleeriti põõningule ehitatud seadeldise abil ka ruumide ventilatsiooni. Maja oma kohaliku elektri jaama ning veevärgigu pidi saama sanitaartechniliselt töö- ja elamistingimuste poolest eeskujulikumaks koolihooneks Baltimaadel, rääkimata Rakverest.

MAJA NURGAKIVI PANEKUST

Maja nurgakivi panekust jutustab praeguse internaatkooli töötaja, kes 7—8-aastasena võttis sel- (Järg 4. lk.)

Vaade Rakvere Internaatkooli, endise seminari hoonetele.

SEMINARI AJALOOST

(Algus 3. lk.)

lest osa. Pidustused olnud 1913. aastal soojal ajal. Tavaliselt asetati nurgakivipanekul maja vundamendi ühe nurga sisse metalltorus üks hoone projekti koopia, selle päeva ajalehed, käibel olevad rahad jm., mida vajalikuks peetakse. Siin aga, mäletab jutustaja, olnud maja valmis kuni teise korruseni ja tellingutes. Mindud trepist üles, vaadatud nurgakivi paika ja igäüks võis visata sinna omailt poolt metallraha. Kus see tähtis koht majas võiks olla, ei tea, arvatavasti kuskil müüris, mis kannab saali (endise saalkirikiku) seinu. Jutustaja mälus on säilinud veel, et kohal oli palju pappe ja preestreid, kes laulsid ja lugesid mitmes keeles ning loopisid püüsiiga vetti hoone müüridele. Nurgakivipaneku päeva puhul korraldati kokkutulnud rahvale «Tsaari armust» tulevase maja taga lepa-võsast lagedal mururajal kõrgete leinakaskede all suur pidulaud. Lauas oli palju külalisi: Rakvere bürgereid, haridustegelasi, riigiametnikke ja teisi. Söödi, joodi, peeti kõnesid, tänati jumalat ja kiideti «head isakest tsaari» tema helduse eest.

KA EESTLASED PÄASEVAD SEMINARI

Maja ehitustööd viidi 1914. a. sügisel kiirendatud korras lõpule. Mõnede mälestuste järgi jäänud keskkütte ja veevarustuse sisse-seadnud ettevõtja tasust ilma, sest ta olnud saklane ja teda kui vaenulise riigi rahvuslast sunnitud Eestist lahkuma. Kool hakkas tööle Rakvere Opetajate Seminari nime all ja oli määratud 120 õpilasele, kellel tohtis olla vähe kokkupuutumist ümbritseva eluga. Päevarežiim oli range. Noori kasvatati tsaari- ja jumalakartuse vaimus. Jumalateenistusteks vene õigeusklikele oli oma saal-kirik. Saali ühes otsas olevate suurte uste avamisega võis muuta ruumi kirikuks — uste taga oli altariruum. (Hilisemal ajal on saal ümber ehitatud. Suured ukсед olid varem lavaavause kohal. Niisamasugused ukсед saali tagaseinas on veel alles.) Maja katusel saal-kirikul kohal oli rist. Luteriusulised viidi pühapäeviti linna kirikusse. Suvel viljapäätude vahelt läbi minnes oli siin mõnelgi hea võimalus väheseks ajaks linna ära kaduda.

Vastupidi asutajate kavatsusele pääsis sellesse venelaste jaoks rajatud seminari õppima siiski kaunis suur arv eestlasi. Üheks kaaluvamaks teguriks oli siin kahilemata asjaolu, et venelasi neile lubatud soodustustele vaatamata lihtsalt vajalikul arvul ei ilmunud, eriti neil aastail, kui oli puhkenud Esimene maailmasõda. Nagu jutustavad tolleaegsed seminaristid, said venelased ja eestlased, vaatamata rahvusliku vaenu õhutamisele, hästi läbi. Opetajad olid head asjatundjad ja ükski neist peale direktori ei halvustanud muulasi.

AINULT KOLM LENDU...

Tsaarivalitsus mattis Rakvere seminari ehitamisse ja õppeasutuse varustamisse suuri rahasummasid töötava rahva töövaevast. Eesmärk

polnud rahvahariduse tõstmine, vaid vanadusnõrkusest väriseva tsaaririigi «vägevuse» demonstreerimine.

Selsamal 1913. aastal, kui Rakveres pandi maja nurgakivi suure pidulauaga, kirjutas V. I. Lenin: «Oh jaa, Venemaa on mitte ainult vaene, ta on purupaljas, kui juttu on rahvaharidusest. Seevastu on Venemaa väga «rikas» selle poolest, mis ta kulutab feodaalsele riigile, mida juhiivad mõisnikud...» (Teosed, kd. 19, lk. 118). Edasi küsib V. I. Lenin, et kas see valitsus pole väärt seda, et ta minema kihutada. V. I. Lenin nägi ajaloo käiku ette õigesti. Tsaariaegne Rakvere seminar jõudis anda ainult kolm lendu, 68 lõpetajat. Soovitud eesmärgid olid luhtunud, vihavaenu rahvaste vahel ei suudetud kasvatada. Venelased olid esimesed, kes 1917. aasta veebruaris areteerisid marurahvuslastest direktor Orlovski, panid ta püssimeeste valve alla kodusesse aresti, kuni ta õpilaste nõudmised vastu võttis. Orlovski sõitis ära Petrogradi. Venelased, eestlased ja teistest rahvustest seminaristid kandsid koos 1917. aasta varakevadel revolutsioonilippe ja võtsid osa mitingutest.

Esimese maailmasõja lõpul lakkas kooli tegevus, suur osa varandusest kanti laiali. Kooli hooned võeti sõjaväele.

ULE 2000 PEDAGOOGI

Kodanliku Eesti valitsus rajas nimetatud kooli baasil eesti õppekeelega Rakvere Opetajate Seminari, mis töötas samas majas 1920.—1932. aastani. 1932. aastal läksid kooli hooned sõjaväe kätte. Pärast põhjalikku remonti ja ümberehitamist töötas siin aastail 1947—1957 Rakvere Pedagoogiline Kool. Nüüd aga on majad Rakvere Internaatkooli käsutuses.

Mälestused Rakvere seminarist tuhmuvad. Materjal, mis selle kohta on säilinud, väheneb aasta-aastalt. Ometi on siin erinevatel aegadel töötanud õpetajaid ettevalmistav õppeasutus, mis andis nelja aastakümne vältel üle 2000 pedagoogi ja millel on kindel koht meie maa hariduselus.

Kodu-uurijad, koguge ja säilitage materjale Rakvere seminari kohta!

P. TALU